

פניני הפרשה

קרח
 עלון מס' **1042**
 שנה כ"א התש"ף

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216
 כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

המטרה: להרבות כבוד שמים

פרשתנו פותחת בכך שקרח לקח דבר מסוים "ויקח קרח", אך כשמתבוננים בהמשך הפרשה רואים שהוא עשה מחלוקת ולא לקח מאומה. אדרבה, כדי להרבות את מחלוקתו היה צריך קרח העשיר להוציא ממון רב, להכין לכולם טליתות של תכלת, ולשחד את בני מחלוקתו במאכל ובמשקה כדי להשפיע עליהם שיצטרפו לשורותיו. אם כן, היה צריך להיכתב "ויתן קרח" ולא "ויקח קרח"?

מבאר את הענין בספר "קדושת לוי", שעיקר עבודת ה' היא לדאוג לתכלית שיתרבה כבוד שמים בעולם, ולא משנה מי זה שירבה כבוד שמים, מי יהיה הכהן הגדול, אדם כזה או אחר, העיקר להרבות כבוד שמים, ולשמוח כשאתרים עושים רצון ה' לא פחות מאשר יהיה הדבר על ידו. אולם אדם שרוצה שדוקא הוא יהיה העושה ולא אחר, הרי זה "מקח רע", כי לוקח בלעדיות לעצמו על עבודת ה'. וזהו שנאמר "ויקח קרח", שרצה לקחת לעצמו את המצוות, הוא ולא אחר.

מסופר על חברו של הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל שבלילה אחד התגנב חרש אל עבר הכנסיה, טיפס לגג ופירק את הצלב המאוס. אולם שני אנשים שהבחינו בו ארבו לו למטה, תפסוהו והעבירוהו לתחנת המשטרה, שם נגזר דינו למוות. בלילה נשמעו דפיקות על דלת ביתו של רבי יהונתן. הרב ניגש לפתוח את הדלת. לבית נכנס אדם שסיפר לרבי יהונתן כי הוא שומר בית הסוהר, וכי תמורת עשרים אלף זהובים, הוא מוכן להבריח את היהודי. רבי יהונתן רצה לרוץ לקרוא לראשי הקהל על מנת לחשוב כיצד לגייס את סכום הכסף הגדול, אולם אז נזכר כי ברשותו סכום זה אותו שמר לצרכי נישואי ילדיו. שמח על זכות מצות פדיון שבויים שהתגלגלה לידיו, שלשל לידיו של האיש מחצית מהסכום כשאת החצי השני השלים לאחר מספר שעות עת ראה את חברו קודם בריחתו מהעיר. רבי יהונתן חשש מאוד כי הרבנית תקפיד על מעשהו, ולכן הסתיר ממנה את מעשהו. לאחר שהתפרסם בעיר דבר בריחתו של הנדון למוות, יצא רבי יהונתן לסיבוב בן כמה ימים בעיירות הסמוכות, שגם עליהם היה מופקד. בלילה לאחר צאתו, הגיע לביתו אדם לא מוכר וביקש להפגש עמו. כששמע כי הרב אינו, סיפר לרבנית כי הוא שומר בית הסוהר ששחרר את חברו של הרב. היות ושמע כי התגלה מעשהו, יודע הוא כי למחרת ייקחוהו למשפט ורע ומר יהיה גורלו. לכן החליט לברוח מהעיר, והיות וצבר במהלך השנים סכומי כסף עצומים, חשב להפקיד כל כספו אצל הרב, שהתגלה כאדם אציל. האיש הכניס לבית ארגו מלא כסף וחפצי ערך יקרים, כולל כספו של רבי יהונתן. למחרת, במהלך בריחתו נורה האיש על ידי שוטרים ומת. כשחזר רבי יהונתן לביתו סיפרה לו הרבנית בהתלהבות על האוצר שנפל לידם. אולם הרב הגיב לידיעה בצער. הוא הבין כי אם כל כספו הושב לו כנראה בשמים לא ראו בעין טובה את המצוה החשובה שעשה. בצערו כי רב, החליט לערוך שאלת חלום. בחלום נאמר לו כי מצוה זו של פדיון שבויים, של אדם שחם על כבוד יהודי העיר, היה מוטל על כולם. אולם הרב החליט לקחת את כל המצוה לעצמו ולא לזכות את כולם במצוה, לכן זכה במצוה אולם את שכרה קיבל מיידית.

שיא תורני	עצה טובה
הפרק הקצר ביותר בתלמוד הפרק השמיני של מסכת שבועות, המסתיים אחרי דף אחד בלבד.	מומלץ להקליד בגופן הנקרא "דוד" (David), שהוא כתב קריא מאוד וקל לזהות בו טעויות כתיב.

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל

"כל זמן שאנו מתקשרים אל התורה ויודעים עצמנו שאנו יהודים, נקראים אחים עם כל היהודים שבכל העולם, הגם שאין אנו מכירים זה את זה. אבל כשישכחו שם היהדות, נתרחקו זה מזה ולא ידעו שום קורבה זה לזה. למשל אחד מהאומות ממלכות צרפת אם יתראה עם אחד ממלכות אמריקה, אם לא יהיה לו קורבה קרובה, אין מכירים זה את זה. לא כן עם ישראל. ונמצא שהתורה היא שנותנת חיים בקרב האומה להיות חיה וקיימת לעד".

(מגיד חדשות" ח"ט עמ' פ"ז)

ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי וגו' (י"ח ח) - נראה לי לבאר בס"ד טעם סמיכות פרשת מתנות כהונה לענין קרה ועדתו, לרמוז שמי שלא מפריש תרומות ומעשרות מפירותיו סופו למות כקרה ועדתו, שכן האוכל טבל במיתה ב"מ כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין דף פ"ג ע"א). (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

אחוי ליה בידיה

הרב מרגליות מציין כי בגלל שאיננו יודעים כיצד היתה הטעמת התורה שבעל פה נמסרת מפי הרב לתלמידו, יש מקומות בתלמוד שהם לנו סתומים וחתומים. הנה אחד מהם: בשני מקומות בתורה מתוארת שאלת הבן על מצוות הפסח: בחומש שמות (יב, כו): "וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מָה הָעֶבֶדָה הַזֹּאת לָכֶם?", ובחומש דברים (ו, כ): "כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֵךְ מָה לָאָמַר 'מָה הָעֶדֶת וְהַחֲקִים וְהַמְשָׁפְטִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֵינוּ אֲתָכֶם?". בהגדה מובא שהבן הראשון הוא רשע כי אמר "לכם - ולא לו", ויש להבין הרי גם הבן החכם אמר "אתכם - ולא אותו". הרב מרגליות מיישב שיתכן שההבדל ביניהם בהדגשה - הרשע מדגיש את המלה "לכם" ואילו החכם מדגיש מלה אחרת.

יש מקומות שאין בידינו שום הכרעה באיזו נימה נאמרו. למשל, בחולין (צ"ח ע"א): "אבא לא שיער בארבעים ושבע ואני אשער בארבעים וחמש". רש"י מביא שני פירושים, בניחותא או בתמיהה.

על פי יסוד זה, מפענח הרב מרגליות את התופעה התמוהה, שבה אנו רואים לפעמים שחכמי המשנה מצטטים פסוק בלי להוסיף עליו אפילו מלה אחת, ובכל זאת נקראת המשנה על שמם. למשל, במסכת אבות (ד, יט) ישנה משנה כזו: "שמואל הקטן אומר: 'בְּנֵפֶל אוֹיְבֶךָ אֶל תִּשְׁמַח וּבְכַשְׁלוֹ אֶל יִגַּל לְפָךָ, פֶּן יִרְאֶה ה' יָרַע בְּעֵינָיו וְהָשִׁיב מַעְלָיו אָפוֹ". מפרשי המסכת עומדים ותמהים מדוע יוחסה האמרה לשמואל הקטן, והלא כבר שלמה המלך אמר בדיוק את אותם דברים במשלי (כד, יז-יח)? הם מתרצים מה שמתרצים, אולם הרב מרגליות ממשיך עם ההנחה שלו, ומחדש כי יתכן ששמואל הקטן, כשציטט פסוק זה, הדגיש את המלה "והשיב", והשומעים הבינו כוונתו שמי ששמח בנפילת אויבו, לא רק גורם לכך שה' יפסיק לכעוס על אויבו, אלא שכעסו של ה' יעבור אליו עצמו (כלומר שמחה לאיד אינה רק חטא בין אדם לחברו אלא גם חטא כלפי ה').

מה שדחוק אמנם בדרכו של הרב מרגליות, שאם הדברים טובים לדיבור בעל פה, בו ניתן להדגיש ולהטעים מלים, מדוע כאשר ניתנה המשנה להיכתב בחרו לכתוב זאת כפשוטו בלי ביאור. על כל פנים, הרב מרגליות יישב כך לחומר התמיהה.

מאחר שהתלמוד במקורו נלמד כתורה שבעל פה, מצאנו מקומות רבים שעשו האמוראים שימוש בשפת גוף כדי להסביר הלכות. למשל: "אחוי ליה רב איפוך" (שבת ס"ו ע"א), "אחוי ליה בידיה משום מכה בפטיש" (שבת ק"ב ע"ב).

מצאנו גם דוגמאות לשינויים במשמעות כתוצאה מהטעמה שונה. הגאון רבי ראובן מרגליות זצ"ל בספרו "מחקרים בדרכי התלמוד וחידותיו" (סימן י"ז), הקדיש לכך מאמר שלם, ובו הביא ברוב גאונותו מספר דוגמאות נפלאות. אנו נצא בעקבותיו. הדוגמא הראשונה שלו היא של היפוך המשמעות כתוצאה מצלצול הקול: הגמרא בגיטין (נ"ז ע"א) מביאה שגם דוד המלך וגם בר-דרומא אמרו את אותו משפט: "הלא אתה אלוקים זנחתנו ולא תצא אלוקים בצבאותינו" (תהלים ס, יב), כשכל אחד מהם התכוון למשמעות הפוכה. דוד אמר את הדברים בנימה של שאלה "מדוע אינך עוזר לנו ואינך יוצא בצבאותינו?", ואילו בר-דרומא אמר זאת בנימה של זלזול "איך לנו צורך שתצא בצבאותינו, אל תעזור ואל תפריע!". גדולה מזו, מביא הרב מרגליות מצב שאותה אישיות השתמשה באותו משפט, פעם בנימה חיובית ופעם בנימה שלילית. הגמרא בברכות (נ"ה ע"ב) מספרת שהאמורא שמואל השתמש בפסוק "וְחַלְמוֹת הַשְּׁוֹא יִדְבְּרוּ" (זכריה י, ב) בשתי דרכים שונות - כשהיה חולם חלום רע, היה אומר אותו בנימה של קביעה, ואילו כשהיה חולם חלום טוב, היה אומר אותו בנימה של תמיהה "וכי החלומות שווא ידברו?!".

ואכן, כאשר לא מודעים להטעמה הנכונה, עלולה להתקבל משמעות הפוכה לגמרי. חז"ל דרשו במגילה (ל"ב ע"א) כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה, עליו הכתוב אומר "וְגַם אֲנִי נִתְּפִי לָהֶם חֲקִים לֹא טוֹבִים וּמְשַׁפְּטִים לֹא יִחְיוּ בָּהֶם" (יחזקאל כ, כה). מחדש הרב מרגליות הברקה מקורית, שאפשר כי כוונת חז"ל שהקורא בלא לשים לב לנימת הדיבור הדרושה, יבין בטעות כי כוונת הנביא יחזקאל לומר שחוקי ה' אכן לא טובים (ולפי זה 'עליו הכתוב אומר' היינו 'על ידו הכתוב אומר'), בשעה שהפסוק נאמר כמובן בתמיהה - "וכי נתתי להם חוקים לא טובים! ומשפטים לא יחיו בהם?!".

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

ריקוד עם 'חזון עובדיה'

להתרכז בלימוד, ובמקום זאת הוא וחברו, חכם ברוך מזרחי, הולכים את הדרך רגלי, תוך כדי שהם משננים את למודם, וכך מרויחים הם שעתיים של לימוד - שעה בבוקר ושעה בערב.

'ומה עם הכסף שאני נותן לך?', חקר האב. 'אל נא תקח אותו ממני', התחנן עובדיה, 'כסף זה מיועד לספר שאני עומד להוציא בעזרת השם'..."

כשהגיע מרן לגיל 16, נטל אביו את כל חצאי הגרושים, ורצה לתת לו במקומם שטרות. בתחילה חשש הנער שמא אביו לוקח ממנו את הכסף, ואמר לו: 'אבא, אל תיקח לי את הכסף, אני הרי רוצה לחבר ספר!'. והאב השיבו: 'אבל איך תלך לבעל הדפוס עם כל חצאי הגרושים הללו? יקח לך שלשה ימים רק לספור אותם...' ואז המיר לו את הכסף לשטרות.

כשהוציא לאור את ספרו הראשון, בגיל 16, רבו, חכם אליהו לופס, רקד עם הספר בידו. היה זה ענין לא פשוט שנער מחבר ספר.

הדפסת ספריו של מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל עלתה לו במאמצים גדולים ובמסירות נפש.

בילדותו, אביו היה נותן לו מדי בוקר שני חצאי גרוש, אשר היו מיועדים עבור נסיעה לישיבה הלוח וחזור. אולם הנער עובדיה, לא היה משתמש בכסף, אלא מטמין את המטבעות בתוך מגירה גדולה, שם היה מניח בכל יום את שני חצאי הגרוש למשמרת.

יום אחד, מחמת עומס המטבעות, נפלה המגירה תחתיה, והמטבעות התגלגלו על רצפת החדר בקול רעש גדול. אמו של מרן שראתה את המחזה צעקה: 'הרבה כסף בבית!...' האב נענע בראשו כמבין, והלך לפתוח את חנותו כרגיל. בערב, כאשר שב הנער מהישיבה, פנה אליו אביו ושאלו: "עובדיה, מה אתה עושה בשני חצאי הגרוש שאנו נותנים לך מדי יום לצורכי נסיעות?!"

הבן שהבין כי התגלה סודו, נאלץ להודות כי אינו משתמש בכסף לנסיעה, שכן בנסיעה באוטובוס קשה

☺ זה כא חוק! ☺

עשיר אחד שאל לחכם: "מדוע על מצות צדקה יש אזהרות בתורה ובחז"ל, פי כמה וכמה מהאמור בשאר מצוות?"

ויען ויאמר לו: "מפני שכל בני אדם שבעולם צריכים לה".

תמה העשיר: "הלא מי שצריכים לצדקה מועטים הם, הנה למשל כאן בעירנו יש חמשת אלפים נפשות, ורק מאה מביניהם מקבלי צדקה..."

פירש החכם דבריו: "כוונתי שהכל צריכים לקבל צדקה וחסד מהקב"ה. מי אינו זקוק לחיים, רפואה, הצלחה ושמירה ממזיקים... אדם המעלים עיניו מצדקה וגמילות חסדים לעניים, נותן פתחון פה למקטרגים לקטרג עליו לפני הקב"ה: למה תקבל תפלתו ותעשה בקשתו, אחר שהוא עצמו אינו שומע צעקת הדלים..."

☺ חוק חוק כא... ☺

הנהגת הקב"ה עם האדם דומה לצל המחקה את מעשי האדם ("ה' צלך על יד ימינך", תהלים קכא, ה) - אם יד ימינך תהיה פתוחה לפזר צדקה לעניים, גם היד שלמעלה כביכול תהיה פתוחה להוריד לך שפע.

(ע"פ הגאון רבי יעקב קצין זצ"ל בספרו "פרי עין הגן")

יצא לאור!

קובץ "פניני הפרשה"

המכיל את כל העלונים של שנה כ' התשע"ט

ניתן להשיג בפלא': 052-7654216

אוד המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאוזו שליט"א

(מתוך ספר "מקור נאמן" ח"ג בתב-יד)

שאלה: העומד לשוב מחו"ל ומפסיד פרשה, ויש באפשרותו לקרוא בחו"ל במנחה של שבת את כל הפרשה הבאה (יש לו שם מנין שמוכן להישאר בשבילו), האם יכול לעשות כן? תשובה: אפשר לעשות כן, ויעלו בפרשה רק שלושה אנשים.

שאלה: במושב שבו אני מתגורר, יש כ-95 משפחות ומתוכן 22 משפחות ספרדיות. לאחרונה התעצמה בקרב הספרדים הדרישה לקיים בישוב מנין ספרדי כמנהג אבותינו. אבקש מכבוד תורתו לבאר לנו את החשיבות, אם ישנה, לתפלה בנוסח אבותינו? תשובה: מצוה רבה לקיים מנין לספרדים בכל עיר ועיר, למען ינהגו איש כמנהג אבותיו בין במבטא בין בנוסח בין במנגינות, וכמ"ש בגמרא (חולין י"ח ע"ב) "נהרא נהרא ופשטיה". וכבר ידוע שמבטא הספרדים ונוסח התפלה שלהם מדויק יותר. ולמפורסמות אין צריך ראייה.

שאלה: התארסתי בשעה טובה. אבא של ארוסתי נפטר לפני כשנתיים, וכשדנו בעניין ליווי הורי החתן והכלה לחופה, נודע לנו שיש חשיבות לכך שהזוג המלך את הכלה יהיה זוג נשוי בנישואים ראשונים ובלי ענייני גירושין / אלקמנות / בעיות בנישואין. ולכן 2 שאלות: (1) האם אם הכלה יכולה ללוות את בתה ארוסתי? (2) האם את מקום בעלה יכול להחליף אחיה הגדול של ארוסתי? תשובה: (1) אפשר. (2) אפשר, ואין לחוש לדמיונות. בטח בה' ועשה טוב.

שאלה: אבי רוצה לכבד את דודי ואשתו ללוות אותי ואת הכלה לחופה, ושואל אם יש עם זה בעיה? תשובה: אפשר.

שאלה: אשה גרושה שנישאת פעם שניה, ויש לה בנים בוגרים מעל גיל 20, האם הם רשאים להיות נוכחים בחופה? תשובה: יכולים להיות נוכחים בחופה אמם. ואין בזה משום פגיעה באביהם, כיון שהם גדולים ועומדים ברשות עצמם.

שאלה: אני בקי בהלכות חופה וקידושין, והתבקשתי לערוך חופה וקידושין. דא עקא שאני עדיין רווק, האם יש עם כך בעיה? תשובה: כדאי לקבל תעודת מסדר חופה וקידושין מרב מוסמך, והרווקות אינה מעכבת.

שאלה: ידוע מנהג יהודי תונס ולוב שהחתן מברך את ברכת האירוסין, אלא שבשנים האחרונות התרופף מנהג זה. האם אני רשאי לברך או שמא יש בכך משום יוהרא? תשובה: אתה רשאי לברך כדעת הרמב"ם ומרן. המנהג נתבטל כבר מלפני 150 שנה, מפני שרבו עמי הארץ שמתביישים ואינם יודעים לברך. כיום כולם יודעים לברך.

שאלה: איזו טבעת נישואין הכי טוב לקנות (עגולה מבחויץ ומרובעת מבפנים, זהב לבן או צהוב)? תשובה: הכל בסדר [וע"ע במקור נאמן ח"א סימן תת"ד].

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל

לרפואת דורון בן שרה הי"ו